

Milanówek pamięta
MAGAZYN BRONI 1944

Milanówek 2019

Mapa obszaru działania Armii Krajowej Obwodu Bażant podczas II wojny światowej

Pamiętamy 10 sierpnia 1944 Milanówek

„Umarłych wieczność dotąd trwa, dokąd pamięcią im się płaci”. A pamięć jest rzeczą ulotną. Niepielegnowana blaknie i zanika. Milanówek jednak pamięta i tę pamięć pragnie podtrzymywać oraz przekazywać kolejnym pokoleniom – pamięć o ludziach opierających swe życie na słowach-filarach „Bóg-Honor-Ojczyzna”, w obronie których stracili życie, o żołnierzach Armii Krajowej poległych 10 sierpnia 1944 roku w magazynie broni Obwodu AK „Bażant”.

W ramach tworzonych i później reorganizowanych struktur podziemnej konspiracji Związku Walki Zbrojnej, od 1942 roku Armii Krajowej, Obszar Warszawski ZWZ/AK składał się z trzech podokręgów – północnego, wschodniego i zachodniego. Podokręg Zachodni obejmował pięć obwodów: Błonie, Łowicz, Grójec, Skierniewice i Sochaczew. Do Obwodu Błonie o kryptonimach „Cietrzew”, „Bekas”, „Borsuk” i „Bażant” należał ośrodek Milanówek kryptonim „Mielizna”, „Pszczola” wraz z pięcioma pozostałymi ośrodkami: Grodziskiem Mazowieckim – „Gąbka”, „Osa”, Żyrardowem – „Żaba”, „Komar”, Brwinowem – „Bąk”, „Mucha”, Błoniem – „Bagno”, „Motyl” oraz Mszczonowem – „Mokradło”, „Chrabąszcz”.

Ośrodek „Mielizna” obejmował obszar gminy Milanówek oraz okoliczne wsie: Grudów, Polesie, Falęcín, Nową Wieś, Kolonię Milanówek, Żuków, Rokitno, Chrzanów Mały, Kotowice, Czubin i Biskupice. W jego strukturze działały dwa plutony liniowe AK – 32. i 52. wraz z oddziałami specjalnymi, konspiracyjne drużyny harcerskie Szarych Szeregów oraz Wojskowa Służba Kobiet.

W czasie okupacji Milanówek odgrywał szczególnie ważną rolę z uwagi na ulokowanie tu kilku sztabów: ośrodka, obwodu, podokręgu (od lipca 1944 r.), a po Powstaniu Warszawskim także Delegatury Rządu na Kraj i przejściowo niektórych oddziałów sztabu Komendy Głównej AK. Na terenie Ośrodka „Mielizna” działały oddziały Kedywu Obwodu „Bażant”, komórka wywiadu i kontrwywiadu AK, prowadzono kursy Szkoły Podchorążych Rezerwy Piechoty, Szkoły Podchorążych

Niektóre postaci związane z magazynem broni Obwodu „Bażant” AK

Kpt./mjr Alojzy Mizera
ps. „Siwy”, dowódca
Obwodu „Bażant” AK

Kpt. Zygmunt Dąbrowski
ps. „Bohdan”, z-ca dowódcy
Obwodu „Bażant” AK

Oficer broni sierż. pchor.
Dionizy Rybiński ps. „Betka”,
„Gładzisz”

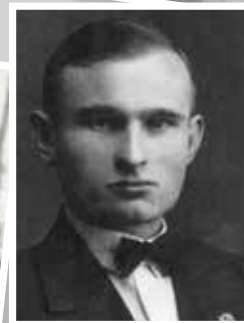
Ppłk dr med.
Franciszek Grodecki

Plut. pchor.
Jan Garstecki
ps. „Robotnik”
Fot. Ł. Świętkowska

Kpr. pchor.
Bogusław Kołodziejski
ps. „Rzewski”
Arch. Ł. Świętkowskiej

kpr. Tomasz Ponder
ps. „Tomek”
Arch. A. Ponder

Sierż. Józef Sikorski
ps. „Józef”
Arch. G. Iwańskiej

Amerykański samolot B-24 Liberator dokonujący zrzutów nad „Solnicą”
 Ilustr. M. Koszuta

Przykłady broni znajdujących się w zrzutach alianckich Fot. M. Koszuta, Muzeum PW

Pojemniki zrzutowe pozostałe w zniszczonym przez Niemców magazynie broni w „Lasku Pondra”, 10 sierpnia 1944 r.
 Fot. R. Witkowski

Rezerwy Piechoty – Centrum Wyszkozenia Wojskowego Szarych Szeregów „Agrykola”, a później kursy podoficerskie w ramach powołanego Zastępczego Kursu Szkolenia Niższych Dowódców. Funkcjonowały tajne drukarnie i kolportaż prasy podziemnej, pracowały radiostacje nadawczo-odbiorcze, prowadzono nasłuchy radiowe.

Obwód „Bażant” odegrał istotną rolę w przyjmowaniu zrzutów powietrznych (skoczków spadochronowych, broni, amunicji, materiałów wybuchowych i innego sprzętu wojskowego oraz pieniędzy) na przylegającym obszarze Puszczy Kampinoskiej oraz na funkcjonujących na własnym terenie placówkach zrzutowych, m.in. „Bat”, „Solnica”, położonej między folwarkami Radonie i Osowiec oraz „Tasak” – niedaleko wiosek Rozłogi i Izdebno Kościelne. Obie placówki zlokalizowane były w odległości ok. 7 km od stacji kolejowej w Grodzisku. Obwód „Bażant” dysponował też placówką zapasową „Chochla” położoną w odległości 11 km od Błonia, na skraju Puszczy Kampinoskiej oraz placówką „Chochla 2”.

Główny magazyn broni obwodu o charakterze przerzutowym utworzono na posesji Tomasza Pondra „Tomka” we wsi Chrzanów Mały, przyległej do granicy ówczesnego Milanówka (ob. ul. Wojska Polskiego). Specjalnie w tym celu przebudowano i zamaskowano piwnicę niewykończonego budynku, w odległości około 20 m od domu, w którym mieszkał właściciel. Magazyn zaprojektował Władysław Choliński „Jojo”. Dobremu zakonspirowaniu lokalu służyło peryferyjne położenie magazynu i zalesienie terenu. Oficerem broni był sierż. pchor. Dionizy Rybiński „Gładzisz”, „Betka”, magazynierem (od wiosny 1944 roku) – sierż. Józef Sikorski „Józef”, a żołnierze plutonu 52. pełnili rotacyjne dyżury oraz wykonywali prace przy konserwacji broni i jej wydawaniu głównie dla oddziałów AK w Warszawie i Puszczy Kampinoskiej. Oprócz magazynu głównego na terenie Milanówka istniało kilka podręcznych magazynów broni w dyspozycji plutonów. Na wyposażeniu magazynów znajdowała się broń pochodząca z kampanii wrześniowej, broń zdobyczna na Niemcach, kupowana od Węgrów, a przede wszystkim zabezpieczana ze zrzutów. Wielu żołnierzy AK Ośrodka „Mielizna” uczestniczyło w akcjach przyjmowania zrzutów, zwłaszcza w grupach transportowych i ubezpieczających.

Tragiczny finał istnienia magazynu broni Obwodu „Bażant” został poprzedzony aresztowaniem spokrewnionego z Dionizym Rybińskim Ireneusza Wojtczaka ps. „Lipa”, należącego do 52. plutonu. Okoliczności i miejsce zatrzymania nie są dokładnie znane. Zapewne w wyniku brutalnych tortur zadawanych w czasie śledztwa wyjawiał adres magazynu broni oraz inne miejsca kluczowe dla struktur lokalnej konspiracji. Spodzielając się zbrojnego oporu Niemcy sformowali silny oddział żandarmerii i Gestapo wyposażony w działo i w nocy z 9 na 10 sierpnia 1944 roku otoczyli posesję Pondra. Do magazynu doprowadzili też mieszkającego nieopodal przy ówczesnej ulicy Żukowskiej emerytowanego ppłk. dr. med. Franciszka Grodeckiego, pełniącego funkcję szefa służby zdrowia obwodu AK. Członkowie obsługi magazynu, po pracach przy konserwacji broni, przebywający w domu mieszkalnym Tomasza Pondra, prawdopodobnie nie posiadając przy sobie broni, zostali zaskoczeni i ujęci. Po wstępnym przesłuchaniu skrupowano ich i zamordowano strzałami w głowę. Ciała wrzucono do wnętrza, oblano benzyną i spalono. Na miejscu zginęli: plut. pchor. Jan Garstecki ps. „Robotnik”, kpr. pchor. Bogusław Kołodziejski ps. „Rzewski”, sierż. Józef Sikorski ps. „Józef”, kpr. Tomasz Ponder ps. „Tomek” oraz wspomniany wcześniej ppłk WP dr Franciszek Grodecki. Magazyn opróżniono i wysadzono w powietrze za pomocą znalezionych w nim materiałów wybuchowych. Huk eksplozji słychać było w całym Milanówku. Sierż. pchor. Dionizy Rybiński ps. „Betka” został oddzielony wcześniej od pozostałych żołnierzy i wywieziony na przesłuchania. W śledztwie nie złamał się i nikogo nie wydał. Został osadzony w więzieniu policyjnym na Radogoszczu w Łodzi i tam zginął.

Dowody dokonanego przez Niemców mordu oraz wysadzenia magazynu broni uwiecznili na fotografiach kpr. Ryszard Witkowski „Orliński” z 52. plutonu, również pełniący rotacyjne dyżury w magazynie oraz siostra Bogusława Kołodziejskiego Łucja Kołodziejska-Świątkowska „Wiśka”, która tak wspomina po latach: „*Niemcy nie dotarli do rodzin poległych, prawdopodobnie dlatego, że nie znaleźli przy nich żadnych dokumentów. Nie było również represji na ludności Milanówka, ponieważ chłopy nie mieli przy sobie broni.*”

Ruiny domu Tomasza Pondra
Fot. Ł. Świątkowska

Ruiny magazynu broni Obwodu „Bażant” Fot. Ł. Świątkowska

Spalone zwłoki żołnierzy zamordowanych przez Niemców – dowód zbrodni hitlerowskiej Fot. R. Witkowski

Tymczasowy grób w „Lasku Pondra”, sierpień 1945 r.
Fot. Ł. Świątkowska

Symboliczny grób wykonany na miejscu kaźni w lasku przy ul. Wojska Polskiego, po ekshumacji zwłok
Fot. R. Witkowski

Pierwszy grób na cmentarzu parafialnym, 1945
Fot. R. Witkowski

Nekrolog zamieszczony w Gazecie Ludowej nr 216 z 1946 r. w 2. rocznicę śmierci
Arch. R. Witkowskiego

Istniała jednak obawa, że miejsce zbrodni jest obserwowane, dlatego rodziny musiały opuścić swoje domy. Spalone ciała poległych leżały w „Lasku” przez parę dni. Byłam tam w czwartek i piątek – były to najcięższe chwile (...). „Maria” (Helena Stępkowska dowódca WSK) zabroniła mi odwiedzać miejsce w „Lasku”, bo narażam siebie i innych (...). Chłopy zostali pochowani w miejscu, gdzie zginęli. Pozostali tam do 31 października 1945 roku. Ich grób był często odwiedzany przez przyjaciół, zawsze były na nim kwiaty i znicze. Wreszcie, już po wojnie, odbył się pogrzeb w obecności Rodzin, Przyjaciół i Kolegów prowadzony przez księdza. Pochowano ich na cmentarzu w Milanówku, w zbiorowej mogile kw. XII. Początkowo postawiono na grobie krzyż brzoszowy, tradycyjnie jak dla poległych na wojnie. Później zrobiliśmy tablicę kamienną z nazwiskami i opisem. Obecnie jest obramowana z pięcioma stalowymi krzyżami. Dorocznie 10 sierpnia spotykamy się w kościele na nabożeństwie i później na cmentarzu wspominając naszych Kolegów (...).”

Wspomniana wyżej ekshumacja i przeniesienie ciał poległych na cmentarz parafialny nastąpiło 31 października 1945 roku z udziałem duchowieństwa, milanowskich stronnictw politycznych, organizacji społecznych, młodzieżowych i drużyn harcerskich. Inicjatorem i realizatorem tej uroczystości był Komitet Obchodu Święta Umarłych w Milanówku, któremu przewodniczył Lucjan Krassuski ze Stronnictwa Demokratycznego. Mogiła na cmentarzu po pewnym czasie została obramowana betonową opaską, a pięć tabliczek z nazwiskami zamordowanych żołnierzy AK z czasem zastąpiła płyta.

Na miejscu zbrodni w tzw. „Lasku Pondra” po ekshumacji stanął ogrodzony, symboliczny grób z drewnianym krzyżem oraz biało-czerwoną tabliczką z wojskowym orzełkiem i emblematem Polski Walczącej, informującą o tragedii: „Na tym terenie w dniu 10 sierpnia 1944 r. ponieśli śmierć żołnierską rozstrzelani i spaleni przez okupanta hitlerowskiego żołnierze AK Obwodu „Bażant” oraz wymieniającą nazwiska poległych.

10 sierpnia 1957 r. z inicjatywy ówczesnego ZBoWiD-u, skupiającego wówczas także żołnierzy AK, został odsłonięty pomnik, którego główny element stanowi kamień z tablicą i krzyżem na tle fragmentu ażurowego muru z białej cegły.

W duchu ówczesnych politycznych realiów tekst tablicy pomijał jednak przynależność poległych żołnierzy do Armii Krajowej. Brzmiał on następująco:

DNIA 10 VIII 1944 R.
50 M OD TEGO MIEJSCA
HITLEROWCY WYSADZILI W POWIETRZE
MAGAZYN BRONI RUCHU OPORU.
OBROŃCY MAGAZYNU SPŁONĘLI ŻYWCEM.
PŁK LEK. FRANCISZEK GRODECKI
PLUT. PCHOR. JAN GARSTECKI „ROBOTNIK”
KPR. PCHOR. BOGUŚŁAW KOŁODZIEJSKI „RŻEWSKI”
ST. STRZ. TOMASZ PONDER „TOMEK”
ST. STRZ. JÓZEF SIKORSKI „JÓZEF”
CHWAŁA BOHATEROM!

Grono milanowskich żołnierzy Armii Krajowej już w latach 70. podnosiło zastrzeżenia do istniejącej treści tablicy memoratywnej, podkreślając, że przynależność magazynu broni do enigmatycznego „ruchu oporu” nie odpowiada prawdzie historycznej i pomija faktyczne usytuowanie w strukturze Obwodu „Bażant” AK, a wskazanym na tablicy okolicznościom śmierci (spalenie żywcem) przeczą zachowane dowody w postaci fotografii i relacji ludzi z sąsiedztwa. Zaproponowana wtedy nowa treść tablicy nie doczekała się realizacji.

W 1984 roku Środowisko „Mielizna” ufundowało tablicę upamiętniającą wszystkich żołnierzy Ośrodka „Mielizna” Milanówek Obwodu „Bażant” Obszaru Warszawskiego AK poległych w latach 1939-1945. Wspomnieniu towarzyszą słowa z Cmentarza Orląt Lwowskich „*Mortui sunt ut liberi vivamus*” (Umarli, abyśmy mogli żyć jako wolni). Tablica umieszczona jest w kruchcie kościoła parafialnego pw. Jadwigi Śląskiej. Jej poświęcenie nastąpiło 1 grudnia 1984 r. z udziałem bp. dr. Jerzego Modzelewskiego.

W 1998 roku powrócono do kwestii zmiany tablicy na pomniku w „Lasku Pondra”, a 3-osobowy zespół w składzie: Łucja Świątkowska, Tadeusz Matejak i Ryszard Witkowski zajął się uzgodnieniami nowego brzmienia tekstu, który był również konsultowany z historykiem Andrzejem Kunertem, członkiem Rady Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa.

Wymurowany nagrobek w kw. XII cmentarza parafialnego. Arch. rodziny Garsteckich

Nagrobek z umieszczoną płytą upamiętniającą poległych. Arch. L. Hoffmanna

Pomnik przy ul. Wojska Polskiego z pierwszą wersją tablicy, 1996 Fot. M. Koszuta

Tablica z kruchty kościoła pw. św. Jadwigi Śląskiej upamiętniająca wszystkich żołnierzy Ośrodka „Mielizna” Milanówek Obwodu „Bażant” Obszaru Warszawskiego AK poległych w latach 1939-1945
Fot. M. Koszuta

Tablica pamiątkowa (druga wersja)
na miejscu tragedii w lasku przy ul. Wojska Polskiego

Złożenie kwiatów i zapalenie zniczy
na miejscu tragedii w magazynie broni – rodzina Janka Garsteckiego,
10 sierpnia 2014 r.

Jarosław Łożyński, redaktor
„Sierakowskich Zeszytów Historycznych” opowiada uczestniczące
wydarzeń wojennych Helenie Czyżewicz o szczegółach publikacji
Fot. M. Koszuta

Nowa tablica zastąpiła poprzednią i została odsłonięta 10 sierpnia 1999 roku, a jej treść ostatecznie przyjęła brzmienie:

W TYM MIEJSCU W LATACH 1943-1944
ZNAJDOWAŁ SIĘ
TAJNY MAGAZYN BRONI
OBWODU BŁONIE „BAŻANT”
ARMII KRAJOWEJ
WYSADZONY PRZEZ NIEMCÓW
W DNIU 10 SIERPNIA 1944 ROKU.
POLEGLI OBROŃCY – ŻOŁNIERZE AK
ppłk dr med. Franciszek Grodecki
plut. pchor. Jan Garstecki „Robotnik”
kpr. pchor. Bogusław Kołodziejcki „Rzewski”
kpr. Tomasz Ponder „Tomek”
sierż. Józef Sikorski „Józef”
CZEŚĆ ICH PAMIĘCI!
ŚRODOWISKO AK „MIELIZNA”

W rocznicę tragedii, z udziałem kolegów i rodzin zamordowanych, władz miasta i powiatu, harcerzy i organizacji społecznych, odprawiana jest msza św. za dusze poległych żołnierzy, wystawiana jest warta, na grobie na cmentarzu oraz przy pomniku w „Lasku Pondra” składane są kwiaty i zapalane znicze.

10 sierpnia 2014 roku Milanówek po raz pierwszy gościł przedstawicieli społeczności Sierakowa w Wielkopolsce wraz z rodziną Jana Garsteckiego oraz inicjatorem i organizatorem tych przyjazdów – Jarosławem Łożyńskim, redaktorem „Sierakowskich Zeszytów Historycznych”. Od tamtej pory są stałymi uczestnikami uroczystości, której termin obchodów wyznaczany jest na niedzielę najbliższą dacie 10 sierpnia.

Od 2015 roku uroczystości rocznicowe organizowane są przez Społeczny Komitet (w składzie: Małgorzata Trębińska, Elżbieta Kubek, Hanna Młynarska, Mariusz Koszuta, Dariusz Biernacki i Maria Smoleń), przy współpracy z Urzędem Miasta Milanówka, Milanowskim Centrum Kultury, Powiatem Grodziskim, Stowarzyszeniem Przyjaciół Armii Krajowej, Hufcem ZHP im. Janusza Kusocińskiego w Milanówku, parafią św. Jadwigi Śląskiej oraz żołnierzami AK Środowiska „Mielizna” Milanówek. Słowa podziękowania należy wyrazić także dla sponsorów uroczystości – milanowskich firm i osób prywatnych.

W 2015 roku uroczystości towarzyszyła ciesząca się dużym zainteresowaniem mieszkańców i gości wystawa plenerowa „Pamiętamy 10 sierpnia 1944 – Milanówek”, eksponowana wokół kościoła św. Jadwigi Śląskiej. Pomysłodawcą i autorem był Mariusz Koszuta, zaś fotografie pochodziły z zasobów Cyfrowego Archiwum Tradycji Lokalnej przy Miejskiej Bibliotece Publicznej w Milanówku oraz ze zbiorów prywatnych. Spośród 14 plansz tematycznych kilka zostało poświęconych tragicznie zmarłym w magazynie broni żołnierzom AK, miejscu ich czasowego pochówku w Lasku Pondra oraz ekshumacji i przeniesieniu na cmentarz parafialny, jak również osobie Dionizego Rybińskiego, który zginął w niemieckim więzieniu policyjnym na Radogoszczu w Łodzi. Pozostałe plansze w syntetyczny sposób zobrazowały wydarzenia w Milanówku i rolę naszego miasta w czasie wojny i okupacji, prezentując m.in. strukturę konspiracyjną Obwodu AK Błonie „Bażant” oraz Ośrodka „Mielizna” Milanówek, temat zrzutów powietrznych, udział mieszkańców w Powstaniu Warszawskim, tragiczną w skutkach próbę odbicia dowódcy Obwodu „Bażant” mjr. Alojzego Mizery „Siwego”, w której 29 lipca 1944 roku śmierć ponieśli jego zastępca kpt. Zygmunt Dąbrowski „Bohdan” i ppor. Jerzy Kowalski „Oskar” – szef Kedywu Obwodu „Bażant”. Inne bogato zobrazowane fotografiami tematy zaprezentowane na wystawie to tajne nauczanie w Milanówku, rola Centralnej Doświadczalnej Stacji Jedwabniczej, stanowiącej jeden z kluczowych filarów lokalnego podziemia oraz rola wysiedleńców z Wielkopolski, których wojenne losy rzuciły do Milanówka i tu spędzili okres okupacji, włączając się aktywnie w lokalną działalność konspiracyjną. Kończąca wystawę plansza podkreśla kultywowanie pamięci Milanówka o swych bohaterach i wydarzeniach z przeszłości.

W następnym, 2016 roku, spotkaniu uczestników uroczystości w willi „Księżanka” towarzyszyła projekcja filmu Mariusza Koszuty pt. „Tragedia w Lasku Pondra”, a podczas kolejnej rocznicy zgromadzeni przy monumencie upamiętniającym wydarzenia z 10 sierpnia 1944 r. otrzymali okolicznościową pocztówkę. Trzeba podkreślić także, że od 3 lat uroczystości rocznicowe uświetnia program artystyczny opracowywany przed Dariusza Biernackiego.

Jedna z plansz wystawy plenerowej

Zwiedzanie wystawy plenerowej, 2015

Projekcja filmu „Tragedia w Lasku Pondra” w willi „Księżanka” podczas spotkania uczestników uroczystości, 2016 Fot. M. Koszuta

Dariusz Biernacki – autor opracowania programu artystycznego podczas uroczystości, 2017
Fot. Bogumił Derejczyk

Na koniec warto przywołać słowa śp. Andrzeja Szolca, ostatniego przewodniczącego Środowiska „Mielizna” Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej, które po jego przejściu na wieczną wartę brzmią jak symboliczny testament i zobowiązanie dla nas, mieszkańców Milanówka: „*Pozostaje nam – weteranom walki o wolną Polskę – jedno zadanie: czcić pamięć bohaterów, którym los nie dał nawet prawa do obrony i oddania życia w walce z bronią w rękę. I to właśnie czynimy w każdą rocznicę tragicznego wydarzenia. Dbamy także o to, aby prawda historyczna dotarła do całego społeczeństwa, a szczególnie do współczesnej młodzieży. Mamy nadzieję, że ona właśnie „przejmie pałeczkę”, kiedy nas już zabraknie. Oby ta nadzieja został spełniona!*”

Andrzej Szolc podczas swojego ostatniego wystąpienia przy pomniku, 2015
Fot. M. Koszuta

Występ Agnieszki Wójcik w Lasku Pondra, 2016
Fot. M. Koszuta

Przewodnicząca Rady Miasta Milanówka Małgorzata Trębińska przemawia podczas uroczystości, 2016
Fot. M. Koszuta

Nasze pamiętanie

Jan Wiśniewski składa kwiaty na grobie

Przygotowania do złożenia kwiatów
przez przedstawicieli społeczności Milanówka

Andrzej Szolc z Heleną Czyżewicz i Danutą Antos

Hołd poległym składa Mieczysław Trząski
i Burmistrz Miasta Milanówka Jerzy Wysocki w asyście Straży Miejskiej

Pomnik w Lasku Pondra po uroczystościach

2010

Hołd poległym składa Mieczysław Trząski

Poczty sztandarowe ŚZŻAK Śródownisko „Mielizna”, Związku Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych Koło Milanówek, OSP Milanówek i OSP MIFAM-Milanówek

Mogiła poległych po uroczystości

Przemówienie
ppłk. Janusza Nowackiego,
Honorowego Prezesa Rady
Naczelnej ŚZZAK

Ryszard Witkowski
dzieli się wspomnieniem
tragicznych wydarzeń

Kierownik Urzędu ds. Kombatantów
i Osób Represjonowanych Jan Stanisław Ciechanowski
przed wręczaniem medalu „Pro Memoria”, 10 sierpnia 2010 r.

Odnaczenie Elżbiety Kubek medalem „Pro Memoria”

Odnaczenie sztandaru ŚZZAK Środowisko „Mielizna”

2014

Helena Czyżewicz
i Ryszard Witkowski
oraz Wanda
Spychalska z córką
Dorotą Szonert
przed rozpoczęciem
uroczystości

Zastępca burmistrza Łukasz Stępień
w asyście Straży Miejskiej przy składaniu kwiatów

Hołd poległym kolegom składają przedstawiciele SZŻAK Środowiska
„Mielizna” – Maria Karaczun i Mieczysław Trząski

Złożenie kwiatów na grobie poległych
żołnierzy przez siostrzenice Jana Garsteckiego

2014

W tle uczestników uroczystości wystawa przygotowana przez Archiwum Dokumentacji Osobowej i Płacowej w Milanówku

Przedstawiciele rodziny Jana Garsteckiego wraz z Jarosławem Łożyńskim

Maria Karaczun i Mieczysław Trząski

Przewodniczący Środowiska „Mielizna” AK
Andrzej Szolc

Na pierwszym planie
dr Alfred Arendt i Łucja Świątkowska

Ryszard Witkowski w rozmowie
z Łucjanem Sobkowskim z Międzychodu (w środku)

2015

Otwarcie wystawy
„Pamiętamy 10 sierpnia 1944 - Milanówek”
w obecności władz miasta i powiatu oraz ks. prałata Zbigniewa Szysza

Burmistrz Miasta Milanówka
Wiesława Kwiatkowska i Przewodnicząca Rady Miasta
Małgorzata Trębińska w asyście Straży Miejskiej

Członkinie komitetu społecznego,
radne Milanówka Elżbieta Kubek oraz Hanna Młynarska

2015

Agnieszka Judkowiak (siostrzenica
Jana Garsteckiego) i Jarosław Łożyński z Sierakowa

Oprawę muzyczną zapewnił Jan Adamczewski,
wnuk siostry Jana Garsteckiego

Wręczenie podziękowań dla współorganizatorów
i sponsorów uroczystości

Na schodach willi „Księżanka” wraz z gośćmi z Sierakowa

Pożegnalne zdjęcie
przed drogą powrotną do Sierakowa

Fot. M. Koszuta

2016

Helena Czyżewicz
w rozmowie z gośćmi z Sierakowa

Przygotowania do uroczystości na cmentarzu

Tuż po uroczystości na cmentarzu

Warta honorowa przy grobie po uroczystości

Danuta Antos oraz Wanda i Jan Wiśniewscy
przed złożeniem kwiatów przy pomniku w Lasku Pondra

Prowadząca uroczystość - Maria Smoleń

Łucja Świątkowska i Maria Karaczun

Znicz dla poległych od OSP Milanówek

Łucja Świątkowska podczas ustawiania znicza

Warta honorowa przy pomniku w Lasku Pondra

Od prawej:
przewodniczący
Rady Powiatu
Jerzy Terlikowski
oraz członek
Zarządu Powiatu
Miroslaw Paciorek

Uczestnicy uroczystości

Magdalena Komosa podczas występu

Ludwik Hoffmann z Sierakowa przy pianinie w willi „Księżanka”

2017

Msza św. w intencji poległych żołnierzy
celebrowana przez ks. prałata Zbigniewa Szysza

Jarosław Łożyński, Helena Czyżewicz i Dorota Szonert

Hm. Bożena Osiadacz (z lewej) z harcerzami
Hufca ZHP im. Janusza Kusocińskiego w Milanówku

Przewodniczący Rady
Powiatu Grodzkiego Jerzy Terlikowski
oraz przewodnicząca Rady Miasta Milanówka Małgorzata Trębińska
przed złożeniem kwiatów na grobie poległych żołnierzy

Anna i Tadeusz Kuldankowie - Stowarzyszenie
Pamięci Rodzinnej

Dzieci z Przedszkola nr 1
„Pod dębowym listkiem” przed złożeniem kwiatów

Hołd poległym składają milanowscy harcerze

Wystąpienie przewodniczącego
Rady Powiatu Jerzego Terlikowskiego

Uczestnicy uroczystości

Karina Fedorets i Barbara Wałaszek (siedzi)
w programie artystycznym

2018

Msza św. w intencji poległych żołnierzy
celebrowana przez ks. prałata Zbigniewa Szysza

Poczet sztandarowy ŚZŻAK

Dariusz Biernacki podczas oprawy Mszy św.

W drodze
do miejsca spoczynku poległych żołnierzy

Harczerze
podczas oddawania honorów po złożeniu kwiatów

Łucja Świątkowska z gośćmi uroczystości z Sierakowa

Przedstawiciele społeczności Sierakowa

Członkowie
rodziny Jana Garsteckiego

Kwiaty składa przedstawiciel
Powiatu Grodzkiego Mirosław Paciorek

Przedstawiciele samorządu i organizacji
społecznych Milanówka

Agnieszka Judkowiak i Ludwik Hoffmann

Od lewej: Danuta Antos, prezes Okręgu W-wa ŚZZAK prof. Jerzy Majkowski,
prezes ŚZZAK prof. Leszek Żukowski, wiceprezes ŚZZAK dr Marek Cieciera,
wiceprezes Okręgu W-wa ŚZZAK Ryszard Ostrowski, Ryszard Witkowski

2018

Uczestnicy uroczystości

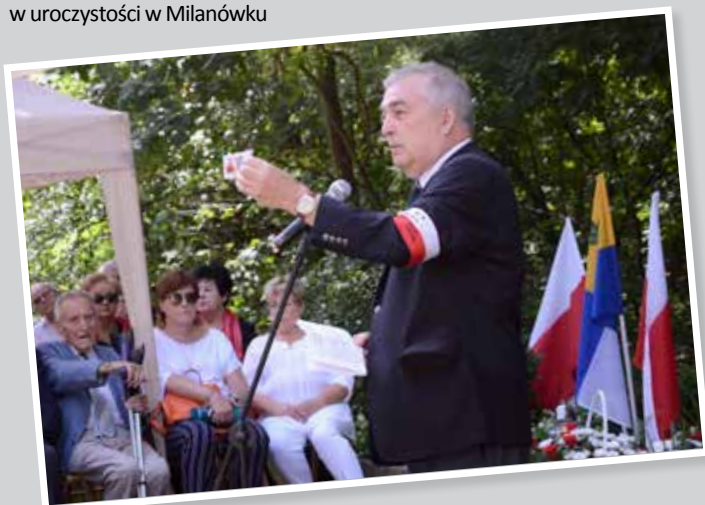
Prezes ŚZŻAK prof. Leszek Żukowski

Jarosław Łożyński - organizator corocznego udziału Sierakówian w uroczystości w Milanówku

Przemawia prezes Okręgu Warszawa ŚZŻAK prof. Jerzy Majkowski

Wiceprezes ŚZŻAK dr hab. Marek Cieciora prezentuje tabliczkę z kodem QR przekierowującym do strony internetowej z opisem miejsca pamięci

Wręczenie dla przedstawicieli władz Powiatu Grodzkiego publikacji o miejscach pamięci AK w Warszawie i okolicach

Uczestnicy uroczystości

Wystąpienie zastępcy burmistrza
Marka Sudomirskiego

Świadek historii
Ryszard Witkowski ps. „Orliński”

Umocowanie tabliczki z kodem QR

Odnaczenie pamiątkowe
„Za zasługi dla ŚŻŻAK” dla Marii Smoleń

Barbara Wałaszek podczas występu

Inne miejsca upamiętniania poległych żołnierzy podczas II wojny światowej

Odsłonięcie tablicy na Skwerze Armii Krajowej w Milanówku, upamiętniającej mieszkańców Milanówka, żołnierzy AK, którzy oddali życie w Powstaniu Warszawskim, 1 sierpnia 2009

Hołd Żołnierz Środowiska „Mielizna” przed Pomnikiem Armii Krajowej na Skwerze Armii Krajowej w Milanówku, 1 sierpnia 2015

Uroczystość na Placu Stefana Starzyńskiego przy Pomniku Bohaterów w Milanówku w rocznicę wybuchu II wojny światowej, 1 września 2004

Fot. M. Koszuta

Odsłonięcie tablicy upamiętniającej działalność Polskiego Państwa Podziemnego w Milanówku – modlitwa i poświęcenie – ks. prałat Zbigniew Szysz, 26 września 2004

Oddanie hołdu uczestnikom Powstania Warszawskiego i ludności cywilnej Warszawy, zmarłym w wyniku ran i chorób w milanowskich szpitalach w okresie IX 1944-VII 1945, 1 września 2004

Bibliografia – wybór

- AK Śródowno „Mielizna” Milanówek 10.08.1944 – oprac. Antos (Barska) Danuta i Wiśniewska (Dąbrowska) Wanda
- Album fotograficzny Letnisko Milanówek 1899-1951, red. Koszuta Mariusz, TMM Milanówek 2006
- Cmentarz w Milanówku. Przewodnik Biograficzny, red. Kubek Elżbieta i in., Milanówek 2009
- Dzierżanowski Feliks „Dąb”, *Wojenny epizod z 10 sierpnia 1944 r., w: Milanówek – miejsce magiczne*, red. Pettyn Andrzej, Milanówek 2005
- Sowiński Tadeusz „Dwernicki”, *Jedwabna konspiracja. Ośrodek Milanówek „Mielizna” w strukturach obwodu Błonie „Bazant” Armii Krajowej*, Warszawa 1988
- Wasilewski Zygmunt Marek, *Magazyn broni na Chrzanowie, w: Milanówek – miejsce magiczne*, op.cit.
- Witkowski Ryszard, *Tragiczny finał arsenału w Milanówku „Stolica” 1963*, nr 26 oraz przedruki artykułu w: *Kiedy Milanówek był stolicą*, red. Pettyn Andrzej, Milanówek 2000 oraz w „Biuletynie Miasta Milanówka” nr 5/2009
- Witkowski Ryszard, *Sześć stopni swobody III*, Warszawa 2016
- Zarys dziejów Milanówka, red. Stawarz Andrzej, Milanówek 1995
- Biuletyn Miasta Milanówka nr 5/2009, 5/2010, 4/2015, 4/2016, 7/2017
- <http://armiakrajowa.org.pl/tabliczki/375.html>
- <http://armiakrajowa.org.pl/tabliczki/376.html>
- http://www.tmm.net.pl/print,news_pref,55.html
- <http://www.milanowekswjadwiga.pl/print,news,366.html>
- http://www.milanowek.eu/aktualnosci.id_2008
- http://grodzisknews.pl/71-rocznica-zniszczenia-magazynu-broni-ak-obwodu-bazant/#ad_Container
- http://grodzisknews.pl/73-rocznica-zniszczenia-magazynu-broni-ak-w-milanowku/#ad_Container
- http://milanowek.eu/aktualnosci.id_3275.back_187
- <https://milanowek.pl/niesklasyfikowane/1093-trasa-b-polnocna-czesc-miasta>
- http://milanowek.home.pl/aktualnosci.id_3890.back_19.kat_3
- http://milanowek.home.pl/aktualnosci.id_1416.back_355.kat_1
- http://milanowek.eu/aktualnosci.kat_.strona_309
- <http://www.kurierpoludniowy.pl/wiadomosci.php?art=5991>
- <http://wspolnypowiat.pl/publicystyka/historia-1939-1945/id/49>
- <http://kurierpoludniowy.pl/wiadomosci.php?art=17074>

Organizatorzy

Społeczny Komitet Organizacyjny
„Pamiętamy 10 sierpnia 1944 - Milanówek”

Urząd Miasta Milanówka

Milanowskie Centrum Kultury

Stowarzyszenie Przyjaciół Armii Krajowej

Tekst

Maria Smoleń

Redakcja

Elżbieta Kubek, Łucja Świątkowska, Ryszard Witkowski

Opracowanie graficzne

Mariusz Koszuta

Autorzy fotografii

Łucja Świątkowska, Ryszard Witkowski,
Bogumił Derejczyk, Mariusz Koszuta

Wydanie II uzupełnione
Milanówek, 11 sierpnia 2019 roku

Tabliczki z kodami QR opracowane przez Światowy Związek Żołnierzy AK, umocowane na grobie żołnierzy AK poległych w magazynie broni oraz na monumencie upamiętniającym wydarzenia. Udostępniają one strony internetowe z życiorysami zamordowanych i opisem wydarzeń: <http://armiakrajowa.org.pl/tabliczki/375.html> i <http://armiakrajowa.org.pl/tabliczki/376.html>

Współorganizatorzy

Milanówek

Powiat
Grodziski

Chór
im. B. Dembińskiego
z Sierakowa

Spółeczny Komitet Organizacyjny

Dariusz Biernacki, Elżbieta Kubek,
Hanna Młynarska, Maria Smoleń

Sponsorzy

WYRÓB GALANTERII
Z DREWNA S.C.
S.KROWICKI A.OKÓROWSKI

PPHU „FEMAR”
Usługi Ogólnobudowlane
Marek Federkiewicz

Zakład
Usługowy JP
Jarosław Paćko

